

**INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI
OCH ARBETSVETENSKAP**

BÄTTRE UT

En systematisk kunskapsöversikt om
Kriminalvårdens arbete med återfall i brott

Andrea Cengic

Examensarbete för
Kandidat i sociologi, 15 hp:
Handledare: Micael Björk
Termin/år: HT 2017

Abstract

Titel: Bättre ut – En systematisk forskningsöversikt om Kriminalvårdens arbete med återfall i brott
Författare: Andrea Cengic
Handledare: Micael Björk
Examinator: Per Månson
Typ av arbete: Examensarbete för kandidat i sociologi 15 hp
Tidpunkt: HT 2017
Antal tecken inkl. blanksteg: 69 888

Syfte och frågeställningar: Kriminalvårdens främsta uppgift, utöver att verkställa påföljder, är att förhindra återfall i brott. Syftet med denna studie är att undersöka vad som enligt forskningen bör göras för ett lyckat återfallspreventivt arbete. Hur ser forskningen ut inom området återfall? Vad bör göras för att minska återfall? Är Kriminalvårdens arbete förenligt med rådande forskning?

Metod och material: En systematisk forskningsöversikt gjordes genom att söka i Kriminalvårdens vetenskapliga databas samt två kriminologiska databaser: Criminal Justice Database och National Criminal Justice Reference Service (NCJRS) Abstracts Database. Antalet granskade fynd $n = 55$ genomsöktes efter bestämda sökmallar för att skapa en systematisk sammanställning av resultaten.

Huvudresultat: Tre faktorer identifierades för ett lyckat återfallsarbete: identifiera riskfaktorer, arbeta med socialt stöd samt fokusera på utbildning och anställning. Inlåsning på anstalt har skadliga effekter på de intagna och de behöver hjälp med övergången från fängelse till samhälle. Intagna behöver också hjälp med att etablera positiva sociala band till konforma delar av samhället för att framgångsrikt kunna upphöra med brott. Kriminalvården kan tillsammans med utbildning och arbete agera som en vändpunkt i den kriminella livsbanan. Genom att göra korrekta riskbedömningar kan rätt de intagna matchas till rätt åtgärder.

Nyckelord: Kriminalvården. Återfall i brott. Systematisk forskningsöversikt. Life-Course Criminology.

Tack!

Först och främst vill jag tacka min handledare Micael som har väglett mig genom uppsatsens alla steg och bidragit med ovärderlig kunskap; jag hade inte klarat detta utan din hjälp! Jag vill även rikta ett tack till mina föräldrar för livslång uppmuntran och stöd. Slutligen vill jag även tacka Björn som hjälpt mig mer än han anar.

Innehållsförteckning

1. BAKGRUND	1
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
2.1 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	2
3. METOD	3
3.1. SYSTEMATISK FORSKNINGSÖVERSIKT	3
3.2. FORSKNINGSÖVERSIKTENS STEG	4
3.3. URVALSKRITERIER	4
3.4. VALDA DATABASER	5
3.5. SÖKTERMER.....	6
3.6. SÖKPROCESSEN	6
3.6.1. <i>Kriminalvården</i>	6
3.6.2. <i>Andra databaser</i>	8
4. ÖVERGRIPANDE TEORIRAM	11
4.1. LIFE-COURSE CRIMINOLOGY	11
4.1.1. <i>Vändpunkter</i>	12
4.2. SOCIALT STÖD OCH SOCIALA BAND.....	12
4.3. ROLLSORTI	13
5. RESULTAT OCH ANALYS	15
5.1. KRIMINALVÅRDENS ARBETE MOT ÅTERFALL	15
5.2. VAD BÖR GÖRAS FÖR ATT MINSKA ÅTERFALL?.....	15
5.3. KRIMINELLA LIVSBANOR.....	16
5.3.1. <i>Uppehåll från brott</i>	17
5.3.2. <i>Vändpunkter</i>	17
5.3.2.1. <i>Arbete som vändpunkt</i>	18
5.3.2.2. <i>Utbildning som vändpunkt</i>	19
5.4. SOCIALT STÖD OCH SOCIALA BAND.....	20
5.4.1. <i>Religion som socialt stöd</i>	21
5.4.2. <i>Övergången från fängelse</i>	22
5.4.3. <i>Rollsorti</i>	23
5.5. RISKFAKTORER	24
6. SAMMANFATTANDE DISKUSSION	27
7. REFERENSER	30
BILAGA 1	33
BILAGA 2	34

1. Bakgrund

Kriminalvården är den myndighet som ansvarar för landets fängelser, häkten och frivård. Utöver ansvaret att verkställa domar arbetar Kriminalvården även med att minska återfall i brott. Deras slogan ”vi bryter den onda cirkeln” syftar på just återfallsarbetet och symboliseras av en gul sluten cirkel i logotypen. Symboliken finns även i Kriminalvårdens vapen:

”I kriminalvårdens vapen ingår två nycklar. De är tänkta som en tidslinje där silvernnyckeln låser in det tidigare livet och där guldnyckeln öppnar för det nya. Nycklarnas tre taggar kan ses som symboler för våra tre verksamhetsgrenar, som måste samverka för att vi ska nå verksamhetsmålen, 'Bättre ut'.” (Kriminalvården 2007:20)

Kriminalvården lägger stora resurser på det brottspreventiva arbetet för att de intagna inte ska återgå till sina tidigare kriminella banor. Arbetet med återfall är ständigt återkommande i Kriminalvårdens arbetsbeskrivning (Kriminalvården 2007; Kriminalvården 2016; Kriminalvården 2017) och regleras av politiska beslut (Justitiedepartementet 2017; SFS 2007:1172). Brottligheten ska minska och människors trygghet ska öka genom att implementera arbetsmetoder med stöd från väl underbyggda forskningsstudier.

Huvudbrottet för intagna på anstalt är våldsbrott med en siffra på 30 % (Kriminalvården 2018e). Inom denna rubricering ingår misshandel, som kan ske på allmän plats eller i hemmet i nära relationer, samt olika typer av dödligt våld som mord och dråp (Polisen 2018). Återfallsnivån har visat en sjunkande trend (Kriminalvården 2018f) och enligt senaste mätningen 2013 återföll 29 % inom tre år från avslutat straff; detta kan jämföras med år 2000 där återfallen låg på 40 %.

Intagna på anstalt kommer alltid, förr eller senare, ut i samhället och att förhindra framtida brott är en stor utmaning som alla i samhället gynnas av. Att återfallen minskat de senaste tio åren är också en intressant faktor, men den verkliga orsaken till den nedåtgående trenden måste undersökas närmare för att kunna avgöra vad som ligger bakom den. En faktor som kan vara av intresse att undersöka är ifall Kriminalvårdens arbetsmetoder ligger i linje med rådande forskning och hur pass väl de lyckas med sin målsättning.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur forskningen inom ämnet återfall ser ut och ifall Kriminalvårdens arbetsmetoder är förenliga med resultaten. Genom att göra en systematisk forskningsöversikt ämnar denna studie svara på frågeställningarna om vad som bör göras för ett lyckat återfallspreventivt arbete.

Kriminalvårdens arbete bestäms och regleras av olika regeringsbeslut och ska sträva efter att ge individanpassad vård som baseras på god vetenskaplig grund (Justitiedepartementet 2017; SFS 2007:1172). Det är därför av intresse att undersöka hur väl dessa punkter uppfylls.

2.1 Frågeställningar

- Hur ser forskningen ut inom området återfall?
- Vad bör enligt forskningen göras för att minska återfall?
- Är Kriminalvårdens arbete förenligt med rådande forskning?

3. Metod

Följande kapitel är en genomgång av studiens vetenskapliga metod. Först beskrivs och motiveras den valda metoden i en underrubrik. Därefter beskrivs och motiveras de avgränsningar som gjorts gällande studiens urval och databaser. Slutligen presenteras de valda databaserna där studiens material inhämtats med en genomgång av hur sökningen gått till.

3.1. Systematisk forskningsöversikt

En systematisk forskningsöversikt är en noggrann bearbetning och sammanställning av data inom ett område till en översiktsrapport. Med hjälp av noggrann sökning, skapandet av en överblick och en slutsats baserat på fynden ämnar systematiska forskningsöversikter skapa trovärdiga kunskapsbaser på evidensbaserad praktik. Det är viktigt att ha en snävt definierad och mycket specifik fråga för att översikten ska vara genomförbar. (Denscombe 2016)

Vanliga litteraturstudier liknar de systematiska forskningsöversikterna men saknar ofta transparens om hur informationen har hämtats och vilka kriterier som ligger till grund för val av källor (Gough, Oliver & Thomas 2012:5). Genom att ta det steget längre och visa hur den faktiska sökprocessen har gått till så kan läsaren av en systematisk kunskapsöversikt följa sökprocessen och upprepa den själv, om så önskas.

Till skillnad från kvantitativa studier så har kvalitativa studier inget generaliseringsanspråk och kan i regel inte yttra sig om en större population än den som studerats. Detta har gjort att de ofta kritiserats för att vara alltför kontextbundna och inte överförbara till andra situationer och populationer (Gough, Oliver & Thomas 2012:3). Likaså finns det även många studier inom kvalitativ forskning med uppenbara metodologiska brister som bidragit till att ge metodinriktningen oförtjänt dåligt rykte (ibid.). Därför är det viktigt att fler studier görs med detta i åtanke och att eftersträva breda anslag och grundliga metoder för att kunna göra uttalanden utifrån all relevant data som finns tillgänglig.

Det finns ytterligare argument som talar för systematiska forskningsöversikter och varför de behövs. Gough, Oliver och Thomas (2012:3) menar att systematiska kunskapsöversikter besitter förmågan att skapa trovärdiga kunskapsbaser då de inte bara yttrar sig om sådant vi vet utan även om det vi *inte* vet. Enstaka studier kan vara felaktiga av olika skäl, men genom att sammanställa en stor mängd data kan systematiska forskningsöversikter upptäcka felaktigheter eller kunskapsluckor som tidigare varit okända. Likaså kan denna metod upptäcka ifall det finns stora variationer i studiernas kvalitet.

Det slutgiltiga målet för systematiska kunskapsöversikter är att skapa en bred och trovärdig kunskapsbas genom att sammanställa relevant information om en specifik fråga. Med hjälp av denna bas kan man yttra sig om på en bredare nivå än många andra kvalitativa studier då de inte enbart är begränsade till sin egna kontext. Detta är också ett skäl till att systematisk forskningsöversikt valts som datainsamlingsmetod till just denna studie; för att skapa en bred kunskapsbas om vad forskningen säger bör göras för ett lyckat återfallspreventivt arbete.

Systematiska forskningsöversikter är inte särskilt populära inom samhällsvetenskaperna, men de behövs för att sammanställa bra kvalitativ forskning om olika frågor inom fältet och fler studier behövs med dessa premisser. Den specificerade forskningsfrågan för denna studie är också lämplig för detta upplägg då den är snäv och fokuserad. Likaså är ämnet samhällsrelevant då en effektiv och välorganiserad kriminalvård gynnar samtliga medlemmar i samhället.

3.2. Forskningsöversiktens steg

Gough, Oliver och Thomas (2012:5) menar att den systematiska forskningsöversikten går att dela upp i tre övergripande steg: att identifiera och beskriva relevant forskning, att kritiskt granska den undersökta forskningen på ett systematiskt sätt samt att sammanställa forskningen i ett sammanhängande uttalande. Innan sökandet av information inleds är det viktigt att ha ett tydligt avgränsat forskningsområde med en snävt formulerad fråga då systematiska forskningsöversikter inte fungerar med luddiga eller breda frågor (Denscombe 2016). På grund av dessa kriterier avgränsas studien till hur Kriminalvården arbetar med att förhindra återfall i brott hos intagna på anstalt.

Nedan följer mer ingående information om ytterligare avgränsningar för studien. Inledningsvis beskrivs och motiveras avgränsningar gällande urval för att sedan gå vidare till vilka databaser som valts ut för informationssökning.

3.3. Urvalskriterier

Avgränsningar av olika slag är nödvändiga för alla typer av studier och måste anpassas till forskningsfrågan och de tidsbegränsningar som finns. I kandidatuppsatser är tiden som mest begränsad och det är viktigt att forskningsfrågorna inte är för breda för att inte dra ut på tiden allt för mycket.

Kriminalvården ansvarar för verkställande av påföljder och jobbar med att minska återfall i brott hos intagna. Därför har denna studie avgränsats till intagna vuxna män på

anstalt som avtjänar tid för någon typ av våldsbrott. Skälet till detta är för att ungdomar oftast inte avtjänar sina straff på anstalter utan på olika typer av gruppboenden eller behandlingshem där både behandlingsmetoder och påföljder skiljer sig åt från ”vanliga” anstalter. Därför blir det inte jämförbart att ha med dessa i sökningen då de kan tänkas påverka utfallet.

De intagnas ålder påverkar vilken typ av behandlingsmetod som tillämpas och kan även tänkas påverka hur mottagliga de är för olika typer av behandling. Likaså kan kön vara en bakomliggande faktor som kan tänkas påverka sökningens utfall. Forskning inom området bedrivs också i större utsträckning med män i fokus, vilket är viktigt att ha i åtanke när forskningsdesignen bestäms då systematiska forskningsöversikter inte är lämpliga för frågor som det tidigare inte forskats mycket om (Denscombe 2016).

3.4. Valda databaser

Efter att ha definierat kriterierna för urvalet var nästa steg att identifiera relevanta databaser för informationssökning. Eftersom studien ämnar undersöka hur Kriminalvården arbetar med återfall i brott var Kriminalvårdens egna forskning en uppenbar första källa att utgå från. Den stora fördelen med Kriminalvårdens material är att det är lättillgängligt och samlat på deras hemsida. Materialet på hemsidan uppdateras också kontinuerligt då Kriminalvårdens forskning har som mål att undersöka ifall det finns vetenskapligt stöd i deras arbetsmetoder (Kriminalvården 2018a). Därför är det viktigt att ny forskning hela tiden tillkommer för att kunskapsnivån inte ska bli stillastående. Forskningen inom Kriminalvården bedrivs både internt med ett eget forskarteam samt externt där forskare från olika universitet, högskolor och myndigheter själva kan lämna in förslag på forskning. Detta gör att Kriminalvården kan få in nya idéer om forskning utifrån och med hopp om att kunna täcka upp eventuella kunskapsluckor. Allt material från hemsidan är dock inte relevant för studien och därför har resultaten filtrerats bort i flera steg. En exakt genomgång av sökprocessen beskrivs i kapitel 3.5.1. *Kriminalvården*.

Utöver Kriminalvårdens egna forskning planerades sökning av ytterligare databaser för att komplettera Kriminalvårdens egna forskning med internationell litteratur om återfall och prevention. Fyra databaser valdes ut till detta ändamål: *Criminal Justice Database*, *Criminology Collection*, *National Criminal Justice Reference Service (NCJRS) Abstracts Database* och *ProQuest Social Sciences*. Samtliga databaser valdes ut från Göteborgs Universitetsbiblioteks hemsida från samlingen av databaser under kategorin Samhällsvetenskap/Kriminologi. Dessa databaser har valts ut från en stor mängd andra

alternativ då det är störst sannolikhet att dessa kommer kunna bidra med relevant information eftersom de är direkt relaterade till mitt forskningsområde - kriminologi.

De databaser som valts bort – utöver källor som uppenbart inte är relaterade till ämnet, t.ex. databaser om ekonomi – är sociologiska databaser som *Encyclopedia for Disabilities* och *The SAGE handbook of the Sociology for Religion*, då dessa har fel inriktning för min studie. Hade denna studie inte haft de tidsbegränsningar som finns hade fler källor kunnat inkluderas för ett bredare resultat.

En exakt genomgång av sökprocessen beskrivs i kapitel 3.5.2. *Andra databaser.*

3.5. Söktermer

Sista steget, innan sökningen påbörjades, var att utforma explicita sökord som tillämpades i databaserna. Samtliga valda databaser för studien är på engelska och därför var det också nödvändigt att använda engelska ord i sökningen som passade i sammanhanget.

Direktöversatta ord från svenska fungerar oftast inte bra i akademisk kontext och därför gjordes en mycket kort sökning efter lämpliga termer i *SAGE Dictionary of Criminology* (McLaughlin & Munice 2013). Tyngdpunkten i denna studie ligger i begreppet *återfall* och jag bedömde därför detta som en bra utgångspunkt i formuleringen av söktermer.

Det engelska begreppet för återfall är *recidivism* och denna term valdes som utgångspunkt för sökningarna. Ordet *recidivism* kombinerades med andra sökord för att skapa specifika söktermer som sedan användes i databaserna. En närmare beskrivning av denna process finns i underrubriken 3.6.2. *Andra databaser.*

3.6. Sökprocessen

Följande rubrik beskriver sökprocessen, steg för steg. Kapitlet är uppdelat i två underrubriker där den första beskriver sökprocessen i Kriminalvården och den andra beskriver sökprocessen i de valda databaserna.

3.6.1. Kriminalvården

Eftersom studien ämnar undersöka hur Kriminalvården arbetar med återfall i brott var deras egna material den mest uppenbara källan att vända sig till. Sökningen är primärt inriktad på de forskningsrapporter som finns tillgängliga på hemsidan (kriminalvarden.se) men viss statistik har även inhämtats för referens under rubriken *Forskning och Statistik* från underrubrikerna *Anstalt* och *Återfall*. Statistik om häkte och frivård valdes helt bort pga. studiens avgränsningar till män intagna på anstalt.

Sökningen i Kriminalvården har gjorts utifrån en sökmall (*Bilaga 1*) anpassad till publikationerna på Kriminalvårdens hemsida där varje studie har genomsökts med de angivna kriterierna i mallen. Denna sökmall är baserad på Denscombe (2016) och är något annorlunda än den som användes till fynden från databasen. Skälet till detta var att få bort onödiga rader med information som inte är nödvändig för sökningen. En tabell (*tabell 1*) användes också för sökningen för att illustrera sökprocessen. Genom att gå igenom fynden systematiskt efter sökmallen så har information sållats bort i flera led för att leda fram till den slutgiltiga siffran, dvs. antalet publikationer som är relevanta för ämnet i uppsatsen.

Tabell 1: Flödesschema över hur fynden från Kriminalvården har granskats.

Samtliga dokument från Kriminalvården. n = 78	Initial filtrering: bortfiltrerade resultat som inte stämde överens med studiens ämne n = 21
Studier som övervägdes. n = 57	Sekundär filtrering: bortfiltrerade resultat som hade fel urval eller inte passade in i avgränsningarna n = 16
Studier som övervägdes. n = 41	Slutlig filtrering. Exkluderade studier som inte berörde ämnet tillräckligt mycket. n = 20
Granskade fynd. n = 20	

Inledningsvis laddades n = 79 vetenskapliga rapporter ned för utvärdering men direkt togs en av dessa bort då samma rapport låg uppladdad två gånger. Eftersom dokumenten var identiska tog jag endast med den ena och inledde därför sökningen med n = 78.

Den första filtreringen fokuserade på att ta bort sådant som inte berörde ämnet för denna studie. Rapporter som togs bort var bland annat de som berörde missbruk, olika metoder för att mäta nivåer av narkotikaklassade substanser i urin samt studier om suicid. Den inledande filtreringen slutade med att 21 rapporter togs bort och n = 57 gick vidare till nästa filtrering. Andra delen av filtreringen var mer ingående och innebar att studier som inte passade in gällande urval och avgränsningar sållades bort. Detta gjordes genom att läsa sammanfattningen av alla rapporter och följa sökmallen (*Bilaga 1*) för att avgöra om de passade in eller ej. Ifall rapportens sammanfattning var otillräcklig lästes hela studien för att avgöra ifall den skulle sållas bort eller ej. Som exempel togs studier gällande kvinnor och ungdomar under 18 år bort i detta led då det inte passade in med mitt urval. 16 studier försvann i detta led och kvar blev n = 41.

Då det insamlade materialet började på n = 78 innebär det att 37 studier valdes bort och det nuvarande antalet är n = 41. Pga. studiens omfång, de tidsbegränsningar som finns

samt att det även tillkommer studier från andra databaser valde jag här att göra ytterligare en filtrering för att få ner talet ytterligare så det blir mer hanterbart.

Den totala mängden rapporter för denna studie är satt på en optimal gräns på 60 stycken med en absolut maxgräns på 100 rapporter för att det ska bli genomförbart med den givna tiden. Antalet $n = 41$ bör halveras för att kunna kompletteras med källor från de andra databaserna. Detta visade sig vara klart genomförbart och ytterligare 20 studier filtrerades bort till ett totalt antal på $n = 21$. De studier som inte direkt berörde återfall, utan endast hade med det som en biroll, sållades bort till förmån för de studier som direkt berör hur Kriminalvården jobbar med återfall i brott.

3.6.2. Andra databaser

Sökningen i databaserna baserades på det valda sökordet *recidivism*. Till en början gjordes en pilotsökning i *Criminal Justice Database* som utfördes 17-12-12 och illustreras i *tabell 2*.

Tabell 2: genomgång av pilotsökningen i *Criminal Justice Database*.

Sökord och söktermer	Resultat	Notering
1. Recidivism	5'899	På tok för mycket. Sökningen smalnades ner genom att lägga på ytterligare begrepp.
2. Recidivism + prison	1'893	
3. Recidivism + prison + inmates	547	
4. Recidivism + prison + inmates + reoffending	19	Något snålt. Närmare granskning behövs för att avgöra källornas relevans.
5. Recidivism + inmates + released	166	Följande sökningar gjordes genom att kombinera olika relevanta begrepp för att se hur många resultat de genererade.
6. Recidivism + inmates + released from prison	102	
7. Recidivism + after prison release	189	
8. Recidivism + former + inmates	42	Optimal mängd att genomsöka.

Tanken med denna sökning var att testa olika kombinationer av sökord med *recidivism* som grund. Detta för att se vilken mängd fynd som genererades och hur pass hanterbart materialet skulle bli. Vid varje sökning adderades ett sökord fram till sökning fyra som gav enbart 19 resultat. Detta bedömdes som för lågt och söktermen ändrades om genom att byta ut ordet *prison* mot *inmates*. Därefter kombinerades olika relevanta begrepp i nya sökningar fram till sökning åtta som resulterade i 42 fynd. Denna mängd bedömdes som hanterbar med de tidigare angivna tidsbegränsningarna.

Sökningen upprepades sedan med identiska söktermer i de andra tre databaserna och sammanställdes i tabeller (*bilaga 2*). Anledningen till att sökningen upprepades exakt som pilotsökningen var för att jag ville se ifall de andra tre databaserna uppvisade samma mönster; sjönk nivåerna på samma sätt när söktermerna ändrades eller fanns det skillnader i resultaten? Skillnader skulle kunna tyda på några bakomliggande orsaker mellan databaserna och hade behövt undersökas närmare. Dock sjönk sökningen i databaserna i andel relevanta fynd på samma sätt som pilotsökningen och uppvisade inget utstickande mönster.

Efter att samtliga databaser sökts igenom summerades fynden från sökning åtta och blev $n = 454$. Maxgränsen för granskade fynd för denna studie är satt på 100 stycken och detta antal måste därför minskas avsevärt. Jag valde i detta led att ta bort resultaten från de två största databaserna *ProQuest Social Sciences* (minus 198 fynd) och *Criminology Collection* (minus 128 fynd) för att hamna på $n = 128$. Det innebär att ungefär 40 stycken måste gallras bort för att få en rimlig mängd data, vilket jag bedömde som genomförbart.

ProQuest Social Sciences (PQSS) är en sammanställning av tio databaser från olika ämnen som kriminologi, psykologi, utbildning och sociologi medan *Criminology Collection* består av två databaser. Båda dessa är alltså sammanställningar av flera olika databaser och det är ytterligare ett skäl till att de valdes bort. *Criminal Justice Database* (CJD) var inkluderat i bägge databaser och eftersom denna källa redan fanns med bland det ursprungliga urvalet valde jag därför att använda mig av den direkt. *National Criminal Justice Reference Service (NCJRS) Abstracts Database* (förkortas till NCJRS) inkluderades också då jag ville ha med mer än en databas i sökningen för att verkligen kunna komplettera fynden från Kriminalvården på ett heltäckande vis. Detta hade även kunnat uppnås med PQSS men denna källa valdes bort då jag bedömde att vissa av databaserna var mindre relevanta för mitt ämne och att det fanns en risk för att generera en allt för stor mängd oanvändbara data.

De återstående databaserna, CJD och NCJRS, valdes ut för vidare gallring enligt en bestämd sökmall (*Bilaga 1*). Precis som sökmallen för Kriminalvården är denna också baserad på Denscombe (2016) men något längre. *Tabell 3* illustrerar stegen i sökprocessen.

Tabell 3: Flödesschema över hur fynden från databaserna har granskats.

<p>Samtliga dokument från databaserna n = 128</p>	<p>Initial filtrering: bortfiltrerade resultat som inte fanns i fulltext eller brutna länkar. Även sådant som inte stämmer med studiens ämne. n = 73</p>
--	---

Fynd som övervägdes n = 55	Sekundär filtrering: bortfiltrerade resultat som inte stämde överens med studiens ämne eller hade fel urval. n = 20
Fynd som övervägdes n = 35	

Filtreringen av materialen från databaserna startade på ett antal på n = 128 (42 från CJD och 86 från NCJRS). Den första filtreringen fokuserade på att få bort sådant som inte stämde överens med studiens ämne genom att läsa rubriker och abstract. Tidigt i genomgången upptäckte jag att det var många resultat som saknade fulltext (fanns endast abstract) och vissa av länkarna var brutna (länken tog mig vidare till en sida som inte existerade). Därför inkluderades även dessa kriterier i den initiala filtreringen och n = 73 studier sållades bort redan här. Detta var avsevärt fler än vad jag initialt trodde skulle filtreras bort i detta led, men på grund av den oförutsedda mängden felaktiga länkar och sökresultat utan fulltext blev detta den mängd jag hade att jobba med och jag gick vidare till nästa steg.

För den sekundära sökningen återstod ett antal på n = 55. Denna filtrering innebar att sådant som inte passar in med studiens urval och avgränsningar filtrerades bort. I vissa fall förekom en studie mer än en gång; även dessa dubletter togs bort. För att filtreringen ska bli systematisk och för att alla fynd ska granskas på samma sätt utförs den med en sökmall (*Bilaga 1*). Precis som sökningen i Kriminalvårdens databas lästes först sammanfattningen för att avgöra om studien passade in och ifall den var otillräcklig lästes hela studien för att avgöra ifall den skulle sållas bort eller ej. I den sekundära filtreringen togs 20 studier bort och antalet övervägda studier hamnade på n = 35. Eftersom så många studier filtrerades bort i det första ledet blev siffran i den andra filtreringen lägre än förväntat. Slutresultatet hamnade dock på en acceptabel nivå och data tillsammans med fynden från Kriminalvården hamnade på en total på n = 55 som både ligger under maxgränsen (100 fynd) och den optimala mängden (60 fynd). Jag bestämde här då i detta led att en ytterligare filtrering inte var nödvändig då mängden material hamnar inom ramen för vad som är genomförbart för den utsatta tiden.

4. Övergripande teoriram

I följande kapitel presenteras det teoretiska ramverket för uppsatsen. Teorin kommer agera som ett verktyg för djupare analys av resultatet som presenteras vidare i kapitel 5. *Resultat och analys*. Med hjälp av dessa teorier har jag även ramat in analysen i teman som återkopplar till de valda teorierna.

Tyngdpunkten i studien vilar på life-course criminology (LCC) som presenteras först. Teorierna om socialt stöd och rollsorti kan ses som både förgreningar av LCC och självständiga teorier; därför har jag valt att presentera dem separat.

4.1. Life-Course Criminology

LCC är en inriktning inom kriminologi som fokuserar på individens utveckling över tid kopplat till den kriminella karriären och kallas även criminal career research (Carlsson & Sarnecki 2016:2). Inom denna inriktning är det mindre viktigt att beskriva brottslighet mellan olika grupper utan fokus ligger istället på de förändringar som sker inom individerna över tid. Genom individens livsbana undersöks olika stadier av livet och viktiga tidpunkter som ligger till grund för framtida förändring (ibid.:3). Dessa stadier påverkar i sin tur varandra och formar oss till våra framtida identiteter.

Ålder och identitet är särskilt centrala för teorin och dessa aspekter är tätt sammanlänkade (Keogh 2012:24; Carlsson & Sarnecki 2016:4). Ålder påverkar oss tämligen förutsägbart genom livet i så kallade *trajectories* och *transitions*. Trajectories kan beskrivas som vägar genom livet, t.ex. en kriminell karriär eller ett konventionellt yrke, som är kopplat till individens sociala roll (Carlsson & Sarnecki 2016:4). Transitions är händelser som markerar övergången från en roll eller ett stadie i livet till en annan (ibid.). Båda momenten är viktiga för individens skapande av identitet och kan ha långvariga konsekvenser.

Kopplat till konceptet om ålder är begreppet timing som syftar till den tidpunkt då viktiga livshändelser sker. Beroende på när en viss händelse sker kan det påverka individen på olika sätt och generera olika resultat (ibid.:7). Inom ramarna för LCC kan timingen av en viss händelse vara avgörande för den kriminella karriären. Exempelvis är negativ kontakt med polisen vid tidig ålder mer sannolik att påverka individen i det långa loppet än om det skulle ske längre fram i livsbanan.

Trots att vissa individer följer en kriminell livsbana så betyder det inte att den är omöjlig att rubba. Riktningen på livsbanan kan ändras genom s.k. vändpunkter som har förmåga att få individer att upphöra med kriminalitet.

4.1.1. Vändpunkter

Vändpunkter (*turning points*) är en viktig del av LCC. De hänger ihop med mänskligt agentskap och ämnar förklara hur kriminella individer upphör med sin brottsliga livsbana (Laub & Sampson 2003:35, 39). Vändpunkter besitter förmågan att få individen att lämna sin tidigare livsbana genom att tänka över sina tidigare beslut och agerar som en "väckarklocka" (Keogh 2012:91).

Vändpunkter är kopplade till sociala band och kan handla om att en individ får barn eller ingår i äktenskap och på så sätt lär sig prioritera någon annan än sig själv genom att skapa nya sociala band (Carlsson & Sarnecki 2016:94; Laub & Sampson 2003:41). Likaså kan det röra sig om att individen börjar lyssna på människor i sin omgivning som uppmuntrar dem till förändrad livsstil. Arbete och utbildning har också förmåga att agera som vändpunkt då det erbjuder nya konforma sociala band (Laub & Sampson 2003:46) Slutligen kan det även handla om personlig förändring som sker först när individen själv börjar ta ansvar för sitt liv. Den personliga förändringen är ofta tidskrävande och kan t.ex. ske när en intagen på anstalt tröttnat på att spendera tid i fängelset eller att de kommer till insikt om att de är för gamla för att begå brott (Keogh 2014:91f). I denna aspekt är det mänskliga agentskapet av vikt då förändring inte kan ske om individen inte själv vill förändras (Sarnecki & Sivertsson 2009:6).

4.2. Socialt stöd och sociala band

Teorin om sociala band härstammar från Travis Hirschi och är både välanvänd och kritiserad inom kriminologisk forskning (Sarnecki 2009:242). Hirschi var intresserad av de faktorer som gjorde att människor *inte* begick brott och erbjöd ett annorlunda perspektiv att studera brottslighet från (Lilly, Cullen & Ball 2007:101).

Sociala band tar avstamp från teorierna om sociala upplösningar i samhället och menar att kriminalitet kan förklaras med svaga band till konventionella normer (Carlsson & Sarnecki 2016:43; Lilly, Cullen & Ball 2007:100; Sarnecki 2009:242). Fyra faktorer är avgörande för skapandet av sociala band: anknytningar till konventionella personer, åtagande till konforma samhällsband, delaktighet i konventionella aktiviteter samt en övertygelse om samhällets legitimitet (Lilly, Cullen & Ball 2007:104; Sarnecki 2009:242f). Vid avsaknad av dessa fyra faktorer har inte individen något som binder den till det konforma samhället och har inte heller något att förlora med att söka sig till kriminalitet.

Vidareutveckling av teorin har skett på flera håll, bland annat från Sampson och Laub som låter socialt kapital ta en betydande plats i förklaringen av hur brott uppstår i livsbanan

(Lilly, Cullen & Ball 2007:326). Genom att inkorporera socialt kapital adderas ytterligare ett element i livsbanan som är avgörande för avsaknad av kriminalitet. Om det sociala kapitalet ökar är det mindre troligt att individer kommer söka sig till brott då de har mer att förlora (ibid.:326). Nya sociala band erbjuder också möjligheten att ”skära bort” (översatt från *knife off*) gamla band till kriminalitet och kan agera som en vändpunkt i vuxen ålder (ibid.:327).

Ytterligare en viktig aspekt med sociala band ligger i social kontroll. Detta innebär den förmåga sociala grupper har med att verkställa önskvärda normer och principer på andra människor och delas upp i formell social kontroll samt informell social kontroll (Carlsson & Sarnecki 2016:43). Formell social kontroll är den övergripande kontroll som utförs av myndigheter och institutioner medan den informella sociala kontrollen utövas av olika grupper i samhället men främst från familj och vänner (Carlsson & Sarnecki 2016:43; Lilly, Cullen & Ball 2007:104; Sarnecki 2009:331). Familjen är den första viktiga agenten för informell social kontroll men tas sedan över av skolkamrater och arbetskollegor längre fram i livet (Carlsson & Sarnecki 2016:43).

I vissa fall räcker det inte med att individer skapar nya sociala band för att upphöra med kriminalitet. Om deras självbild är centrerad kring rollen som kriminell måste denna först lösas upp innan en ny roll kan anammas. Teorin om rollsort ämnar förklara denna process.

4.3. Rollsorti

Ebaugh (1988:2) lägger i sin bok fram grunden för teorin om rollsorti (*role exit*) och menar att förståelsen för hur dessa processer sker är en viktig del av förståelsen för gruppdynamiker.

Rollsorti syftar på den process där individer rör sig bort från en eller flera roller som de tidigare identifierat sig med (ibid.:1). I övergången mellan rollerna skapas en ny identitet som är starkt kopplad till den gamla; exempel finnes i beskrivningar som ”före detta alkoholist” eller ”exfru/exman”. Oftast är individer kopplade till flera roller samtidigt där olika roller signalerar olika typer av förväntningar från omgivningen vilket kan skapa rollkonflikt där individen ha svårt att avgöra hur den bör bete sig (ibid.:17). Detta är särskilt relevant vid roller som motsäger sig varandra, som t.ex. rollen som pappa, med de förväntningar på ansvar som finns relaterat till det, och rollen som narkoman med helt motsatta rollförväntningar.

Det går att identifiera fyra huvudpunkter i rollsortin. Steg ett är den inledande perioden då individen börjar uppleva de första tvivlen om sin rolltillhörighet. I andra steget börjar utforskandet efter nya roller. Steg tre kommer först då individen upplever någon

vändpunkt som får in den på en ny roll. Slutligen, i det fjärde steget, skapas den nya identiteten. (ibid.:34)

Övergången mellan roller är oftast inte en enkel och plötslig process. Vid inträdet till en ny roll måste identiteten omformas och spår av den gamla identiteten kan finnas kvar, vilket försvårar övergången (ibid.:5, 9). Individer som tar till sig normer från roller de inte än besitter kommer uppleva en smidigare övergång till den nya rollen (ibid.:7). Ytterligare faktorer som avgör en lyckad övergång ligger i hur pass central den gamla rollen är för individen och hur övergången mottas av andra människor (ibid.:36, 39).

Disengagement – avsägandet eller avskärmandet – är en viktig komponent för förståelsen av rollsorti och syftar på det led i processen där individen avsäger sig de rättigheter som den hade i en viss roll till förmån för en ny (ibid.:4, 10). Detta kräver engagemang inför den nya rollen då regler och beteenden för denna måste läras in. Vid snabb disengagement ökar sannolikheten för att den nya rollen kommer anammas (ibid.:8). Disengagement föregås ofta av konflikt inom rollen där individen börjar identifiera sig allt mindre med sin nuvarande roll (ibid.:18). Detta kan skapa tankekedjor som ligger till grund för viljan att träda ur. Sannolikheten för att detta ska leda till rollsorti är beroende på nivån av hängivenhet och hur fäst personen är till rollen (ibid.:16).

5. Resultat och analys

Kapitlet inleds med en kort beskrivning av hur Kriminalvården jobbar med att förhindra återfall och går sedan vidare till en kortare sammanfattning av de tre identifierade huvudpunkterna för ett lyckat återfallsminskande arbete: riskfaktorer, socialt stöd samt utbildning och arbete.

Kapitlet presenteras i tre övergripande teman som identifierats med hjälp av det teoretiska ramverket där tillämpningen och forskningen går igenom i detalj. Jag har valt att presentera utbildning och arbete under samma punkt då dessa hänger ihop på flera plan och tillämpningen inom kriminalvård liknar varandra.

5.1. Kriminalvårdens arbete mot återfall

Det övergripande temat i Kriminalvårdens arbete är att de intagna ska vara ”bättre ut” – de ska ha bättre förutsättningar för att klara sig i det fria än vad de hade innan anstaltsvistelsen (Kriminalvården 2007). Arbetssättet på anstalterna är starkt präglad av detta tankesätt och de intagna tränas till att leva ett liv fritt från brott och missbruk. Tillsammans med de intagna och Frivården utvecklar Kriminalvården individuella verkställighetsplaner som skapar en överblick över de problem som behöver åtgärdas för att den intagna inte ska återfalla i brott (Kriminalvården 2018b; Molero, Forsman & Långström 2014:8). Tanken med verkställighetsplanen är också att den intagne ska få insyn i hur arbetet kommer gå till och på så sätt även vara medveten om vad som förväntas av dem. Planen ska uppmuntra till skötsamhet och eget ansvar över sin egen utveckling (Kriminalvården 2007).

5.2. Vad bör göras för att minska återfall?

Behandlingen av fångar på anstalt skiljer sig åt beroende på den rättsfilosofiska inriktningen för rättssystemet (se t.ex. King 2009:13). Inlåsningsmodellen förespråkar långa straff som ska väga upp för den skada som orsakats när brottet begåtts (Larkin 2002:5f). Denna inriktning bygger på idén om att människor vill vara fria och genom att låsa in dem reducerar man framtida brott samtidigt som man avskräcker från ytterligare brottslighet. Den rehabiliterande modellen menar istället att fångar saknar nödvändig kompetens för att fungera i samhället vilket gör att de söker sig till kriminella banor (ibid.:6).

Den empiriska forskningen inom området är dock enig om vad som behöver göras och lutar mer åt den rehabiliterande modellen snarare än den inlåsande. Det absolut bästa för att undvika brott är tidigt ingripande när de första varningstecknen kommer (Carlsson & Sarnecki 2016:81; Rydén-Lodi, Stattin & af Klinteberg 2005:32f). Detta görs inte alltid i tid

vilken kan skapa långvariga konsekvenser som måste åtgärdas med andra metoder. När det tidiga ingripandet misslyckas har jag i mina analyser identifierat följande faktorer som kan stödja arbetet med att minska återfall:

Identifiera riskfaktorer. Forskningen är överens om vilka riskfaktorer som ligger till grund för återkommande brottslighet: manligt kön, låg ålder, låg socioekonomisk status, missbruksproblematik och tidigare brottslighet (Danielsson, Ivarsson, Lundgren & Lardén 2016:2; Edberg, Sturup & Kristiansson 2008:8; Håkansson & Berglund 2009:22; Shaivitz 2015:2; Young 2002:11, 65). Genom att individuellt rekonstruera de intagnas livsbanor kan de placeras på lämpliga behandlingsprogram och rätt åtgärder kan sättas in för att de inte ska återfalla i brott.

Arbeta med socialt stöd. Intagna på anstalt har ofta svaga sociala band till konforma individer i samhället. Genom att upplösa gamla kriminella sociala nätverk och ersätta dessa med nya sociala band kan det kriminella beteendet tyglas. Sociala nätverk utövar informell social kontroll över individerna vilket minskar risken för kriminellt beteende (Carlsson & Sarnecki 2016:43; Lilly, Cullen & Ball 2007:104; Sarnecki 2009:331).

Fokusera på utbildning och anställning. Dessa två faktorer samverkar ofta för en lyckad återanpassning. Forskningen talar om vikten av både utbildning (King 2009; Owens 2009; Salaam 2013; Teeter 2010; Young 2002) och anställning (Bushway & Apel 2012; Nordén, Fors & Damsten 2013; Skardhammar & Telle 2012; White 1977; Zweigh, Yahner & Redcross 2011). Dessa faktorer agerar som vändpunkter och har förmågan att få kriminella individer att upphöra med brott.

5.3. Kriminella livsbanor

För att kunna förstå uppkomsten av kriminellt beteende är det viktigt att studera individens livsbanor och inte bara fokusera på enstaka händelser i livet. Idag vet vi t.ex. att de flesta brott begås av en liten grupp människor (Carlsson & Sarnecki 2016:2) men vi vet väldigt lite om varför tungt kriminella väljer att upphöra med brottslighet (Rydén-Lodi, Stattin & af Klinteberg 2005:8). Svaret ligger längs med livsbanan och kan förklaras genom en sammanställning av en rad olika faktorer som smälter ihop till en kriminell karriär.

Startskottet för den kriminella karriären börjar tidigt. En tidig debut av kriminellt beteende samt brukande av droger och alkohol är en riskfaktor för framtida kriminalitet (Carlsson & Sarnecki 2016:81; Rydén-Lodi, Stattin & af Klinteberg 2005:32f). Genom detta framgår det att tidigt ingripande från familjen och skolan är avgörande för att avleda från en

framtida kriminell bana (Lilly, Cullen & Ball 2007:104; Rydén-Lodi, Stattin & af Klinteberg 2005:32).

Vid första anblick kan det verka svårt för Kriminalvården att uppnå förändring eftersom de kommer in långt senare i livsbanan, men grunden till problematiken ligger i att intagna inte fått det sociala stöd som de behövde när de växte upp. Detta kan åtgärdas längre fram i livsbanan genom att introducera nya positiva känslomässiga engagemang som har förmågan att vända livsbanan i en annan inriktning. I min analys kunde jag konstatera att implementeringen av nya sociala band har möjlighet att agera som en ny källa för stöd och positiv uppmuntran. I kombination med konkreta vändpunkter har dessa faktorer förmågan att vända livsbanan i en mer positiv riktning.

5.3.1. Uppehåll från brott

För att kunna förstå uppkomsten av vändpunkter är det av vikt att först gå in på betydelsen av uppehåll från brott. Sarnecki och Sivertsson (2009:6) konstaterade vikten av den egna viljan till förändring i sin livshistoriestudie där de intervjuade före detta intagna om deras kriminella karriärer och vändpunkter som fick dem att upphöra med kriminalitet. I studien skiljer de på vad de kallar för tillfälliga uppehåll och försök till förändring. Tillfälliga uppehåll är de perioder i en persons liv där den inte begår några brott utan att egentligen ge upp brottslighet i sig (Carlsson & Sarnecki 2016:119; Sarnecki & Sivertsson 2009:22). Dessa uppehåll kan uppstå vid förändringar av den sociala kontrollen och innebär i praktiken enbart att brottsligheten skjuts upp utan någon verklig intention med att upphöra ”på riktigt”.

Försök till förändring har till skillnad från tillfälliga uppehåll ett element om en genuin vilja till faktisk förändring där individen börjar röra sig mot mer konventionella normer (Sarnecki & Sivertsson 2009:22, 25). Försök till förändring föregås alltid av tillfälliga uppehåll som är essentiella för faktisk förändring.

5.3.2. Vändpunkter

Upphörandet av den kriminella livsbanan kan förklaras med vändpunkter. Det är ofta inte bara en enstaka händelse som ger upphov till förändring utan vändpunkter är oftast en process av händelser som så småningom leder till förändring (ibid.:6,8). Ett exempel finns hos intervjupersonen Tomas i Sarnecki och Sivertssons (2009:19) studie om hur han fått ett uppvaknande efter att han för tredje gången blivit hemlös och bestämde sig för att han ”fått nog”. Intervjupersonen bodde också hos sin moster som även hon manade honom till att han ”måste göra något” åt sin situation. Tomas beskrev den tredje hemlösheten som ett

”uppvaknande” där han för första gången insåg hur illa det faktiskt var. Detta exempel illustrerar tydligt den process som krävs för att nå ett uppvaknande och processerna i sig är precis lika viktiga för att förstå upphörande av brott som själva vändpunkterna (ibid.:20).

Ytterligare exempel från Sarnecki & Sivertsson (2009:20f) finns hos intervjupersonen David som även han uppvisade en process av vändpunkter innan han upphörde med kriminalitet. Startskottet för förändring var hans egna mognadsprocess som ledde till en förändrad inställning till livet och sig själv. I kombination med att han träffade en ny partner som fick allt större roll i hans liv kunde han ”hålla upp”. Kopplingen finns även till rollsorti där David upphör att se sig själv som enbart kriminell och nu har ett annat fokus i livet med sin roll som partner/make. Analysen om rollsorti fördjupas i kapitel 5.4.3. *Rollsorti*.

Båda intervjupersonerna i exemplen visar att enstaka händelser inte är tillräckliga för att de ska förändra livsbanan, men tillsammans med andra vändpunkter kan de skapa långvarig förändring (ibid.:22). Även i Kings (2009) studie berättar de intervjuade om en serie av händelser som så småningom fick dem att upphöra med kriminalitet. Samtliga intervjupersoner hade gått igenom flera steg av upphörande med flera återkommande tillfälliga uppehåll som slutligen ledde till faktiska försök till att sluta. Tillfälliga uppehåll är viktiga för upphörandeprocessen då de har förmågan att agera som startskott till genuin förändring.

I följande två underrubriker kommer två konkreta vändpunkter bearbetas: arbete och utbildning. Båda dessa vändpunkter besitter god förmåga att skapa faktisk förändring genom att erbjuda nya konkreta ingångspunkter för de intagna.

5.3.2.1. Arbete som vändpunkt

Arbete och legitima inkomstkällor har förmåga att bli en viktig vändpunkt för intagna individer på anstalt. Både internationella och skandinaviska studier trycker på vikten av att få ut de intagna till arbete (Bushway & Apel 2012:21; Nordén, Fors & Damsten 2013:9; Salaam 2013:438; Skardhammar & Telle 2012:647; White 1977:246; Zweig, Yahner & Redcross 2011:946) eftersom arbete är den främsta rutinaktiviteten som vuxna ägnar sig åt och därför borde det även vara den mest uppenbara startpunkten för att förhindra återfall.

Inlåsning på anstalt har flera negativa effekter på de intagnas jobbomöjligheter. Individer dömda till fängelse riskerar att förlora sitt arbete samt att det stänger ute de intagna från potentiella yrkeserfarenheter och påverkar de sociala färdigheterna negativt (Owens 2009:329; Sarnecki & Sivertsson 2009:15; Skardhammar & Telle 2012:630). Intagna uppger också att de har problem med att få arbete efter frigivning på grund av den tid de spenderat

inlåsta (Larkin 2001:112; Sarnecki & Sivertsson 2009:15; Shaivitz 2015:59) Ett omfattande belastningsregister kan ställa till med problem vid jobbsökande då många arbetsgivare idag begär utdrag från belastningsregister innan de går vidare med en anställning (Sarnecki & Sivertsson 2009:15). Detta kan göra att tidigare straffade individer drar sig för att söka arbete på legitim väg eftersom de är oroliga för negativa reaktioner från omgivningen. Likaså kan sökandet efter arbete agera som avskräckande om det blir alltför komplicerat och ansträngande att söka jobb (Skardhammar & Telle 2012:631). Genom att erbjuda de intagna möjlighet till legitima inkomstkällor så minskar risken för att de ska söka sig till inkomst på illegal väg.

Inom Kriminalvården används programmet Krami för att få ut de intagna i arbetslivet med praktisk arbetsträning och görs i samarbete med Arbetsförmedlingen och kommunernas socialtjänster (Nordén, Fors & Damsten 2013:9). Som incitament för att arbetsgivare ska våga anställa tidigare brottsdömda på övergångsjobb så implementeras ofta lönebidrag och subventionering (Bushway & Apel 2012:25; Nordén, Fors & Damsten 2013:9; Salaam 2013:448). Att erbjuda intagna arbete i samband med frisläppande kan ha en motivationshöjande effekt genom att ge dem ett konkret skäl till att hålla sig borta från brott (Bushway & Apel 2012:23; Salaam 2013:447; Teeter 2010:7). Likaså kan ett avslutat jobbprogram på anstalt se bra ut på papper för framtida jobbsökande då det visar vilka individer som faktiskt är motiverade att förändras (White 1977:245).

5.3.2.2. Utbildning som vändpunkt

I kapitel 5.3.2.1. *Arbete som vändpunkt* framfördes argument om varför arbete är den kanske viktigaste vändpunkten för upphörandet av kriminalitet. Bandet måste dock backas ytterligare ett steg för att säkerställa att de intagna individerna uppfyller de krav på utbildning som kan ställas på dem. Skardhammar och Telle (2012:630) lyfter fram vikten av meningsfulla rutinaktiviteter för att intagna ska klara sig efter frigivning men menar även att utöver avsaknad av praktiska erfarenheter så saknar de intagna troligtvis även den nivå av utbildning som de flesta jobb idag kräver (se även King 2009; Salaam 2013). I takt med att samhället utvecklas så förändras även de krav som sätts på individerna. Idag måste ungdomar till exempel utbilda sig längre än vad som tidigare behövts för att kunna ha en chans på arbetsmarknaden (Carlsson & Sarnecki 2016:6; Sarnecki 2009:331; Teeter 2010:1).

Den grupp av fångar som löper störst risk för återfall är unga förövare med längre belastningsregister (Young 2002:11, 65). Individens utbildningsnivå, men även brottets art, har inverkan på återfallsrisken då lågutbildade och våldsbrottslingar har högre risk att

återfalla jämfört med andra brottsgrupper (Harer 1995:102; Owens 2009:317; Young 2002:42, 118). En positiv aspekt är att intagna för våldsbrott oftast har goda möjligheter till att genomföra olika program pga. längden på sitt straff (King 2009:24).

Det är viktigt att dessa, ovan nämnda, högriskfångar får rätt insatser för att inte hamna i det som kallas *prisonization* som innebär en anpassning till fängelselivet med dess normer och värderingar (Harer 1995:111; Young 2002:40). Många intagna har låg utbildningsnivå och var inte särskilt aktiva eller närvarande i skolan som barn (Skardhammar & Telle 2012:641). På grund av detta har de missat den viktiga socialisationen som sker i skolan som uppfostrar till konformt beteende (Young 2002:42). I min analys har jag sett att deltagande i utbildningsprogram under anstaltsvistelsen har en förmåga att åtgärda bristen på socialisering genom att normalisera vardagen och erbjuda ny positiv miljö. Detta har en lugnande effekt på de intagna och underlättar övergången till samhället (ibid.:69).

De intagna upplever effekterna av stämplingsprocesser som i vissa fall har långvariga konsekvenser. Sarnecki och Sivertsson (2009:6) intervjuade flera före detta intagna i sin studie där samtliga konstaterade fortsatt marginalisering även efter avtjänat straff. Intagna har också svårt att få jobb när de uppger för potentiella arbetsgivare att de suttit på anstalt (Larkin 2001:102; Owens 2009:328). Utbildning har här en potential i sig då den kan motarbeta det stigma som anstaltsvistelsen satt på de intagna genom att signalera ny kompetens, kunskap och god anställningsbarhet (Owens 2009:319; Teeter 2010:3).

Utbildningsprogrammen är inte alltid centrerade kring skolverksamhet. Ibland behöver de intagna hjälp med mer fundamentala kunskaper genom att utveckla kommunikation eller att reparera sina familjeband (Owens 2009:334; Young 2002:75). Forskningen inom området visar att fångar som lyckats reparera sina familjeband återfaller i lägre utsträckning på grund av att de sociala banden stärks (Larkin 2001:112; Young 2002:75). Det samtliga utbildningsprogram har gemensamt är förmågan att skapa genuin förändring hos de intagna.

5.4. Socialt stöd och sociala band

Rydén-Lodi, Stattin och af Klinteberg (2005:8) betonar vikten av sociala nätverk i sin studie (se även Owens 2009; Keogh 2014; King 2009; Shaivitz 2015). I sociala nätverk skapas sociala band till individen som är avgörande för upphörandet av kriminella processer. Föga förvånande visar deras forskning att personer som umgås i icke-konventionella nätverk som uppmuntrar till kriminalitet löper högre risk att själva delta i kriminellt beteende. Likaså minskar risken för kriminalitet och återfall om det sociala nätverket är positivt i sin natur och

avhåller från avvikande eller kriminellt beteende (Rydén-Lodi, Stattin & af Klinteberg 2005:9). I studien (ibid.:35) konstaterades också att låg återfallsnivå var korrelerat med positiva sociala band och individer som återföll mer sällan hade föräldrar med högre utbildning som ställde högre krav på dem att prestera. Eftersom majoriteten av de intagna inte har denna typ av bakgrund är det viktigt för dem att skapa nya sociala band som uppmuntrar till positivt beteende och det är den största avgörande faktorn för att förhindra utvecklandet av antisocialt beteende (King 2009:18; Rydén-Lodi, Stattin & af Klinteberg 2005:9).

Sociala band kommer ofta från familjen och de intagna kan behöva reparera dessa band för lyckad återanpassning (Keogh 2014:3). Dock är inte alla sociala band kopplade till familj och kan komma från oväntade håll. Clevenger (2014) visade i sin studie hur ledarskapsstilar bland amerikanska fångvaktare påverkade motivation och viljan i delta i olika behandlingsprogram hos de intagna. Genom att erbjuda en stödjande miljö och uppmuntra de intagna kan nya sociala band skapas mellan en intagen och kriminalvårdare som har en positiv inverkan på de intagnas liv.

Som ovan nämnt är inte alla sociala band bra och lika viktigt för framgångsrikt upphörande av kriminalitet är avsägandet av tidigare sociala band som knyter fast individen till gamla beteendemönster (Rydén-Lodi, Stattin & af Klinteberg 2005:9). Sådana band kan t.ex. vara kontakt med en gammal kriminell vänskapskrets som snabbt leder tillbaka till kriminellt beteende. Genom att skapa nya sociala band blir det lättare för individerna att avsäga sig sina gamla band till förmån för mer positiva sociala nätverk som har högre nivå av socialt stöd. De nya sociala nätverken har också en förmåga att fostra individerna till att bli mer konforma och laglydiga – egenskaper som många kriminella aldrig ens fått lära sig (ibid.:34). Det kan alltså vara nödvändigt för intagna att säga upp bekantskapen med gamla vänner för att lyckas med framtida återanpassning i samhället.

5.4.1. Religion som socialt stöd

Ett annat exempel på socialt stöd finns i religiösa program. I en studie från Johnson, Larson och Pitts (1997:148) framhävde de flera positiva effekter av deltagande och kunde se att de religiösa programmen motarbetade antisociala värderingar, uppmuntrade till eget ansvar och bidrog med socialt stöd. Samtliga av dessa punkter är av vikt för framgångsrik behandling. I USA, där deras studie gjordes, är religiösa program de absolut vanligaste programmen som erbjuds de intagna där en tredjedel av de intagna deltar i någon form av religiöst program (ibid.:145, 146).

I den svenska Kriminalvården finns det som kallas för *andlig vård* som innefattar bland annat kontakt med trossamfund, deltagande i gudstjänst och samordnande av samtalscirklar (Kriminalvården 2018c). Inom anstalten Kumla finns även en särskild andlig retreat som de intagna kan söka sig till för att hitta inre ro. De intagna kan på anstalterna få hjälp från religiösa ledare med vägledning inom olika frågor som kan vara av vikt för det rehabiliterande arbetet och minska återfall. Möten med de religiösa ledarna har möjlighet att fostra nya sociala band med mer positiv inverkan på de intagna individerna. I Kriminalvårdens egna studie (Haggård 2007:23) påvisades det även att religiöst deltagande var en faktor som minskade risken för återfall bland livstidsdömda.

5.4.2. Övergången från fängelse

Sociala band finns i många olika led i det återfallspreventiva arbetet. Amerikanska studier om återfall trycker på vikten av att erbjuda de intagna någon slags tjänst för att underlätta övergången från fängelse till vardag (Costopoulos, Plewinski, Monaghan & Edkins 2017; Nhan, Bowen & Polzer 2017; Powell 2002; Yamatani & Spjeldnes 2011). Detta är särskilt viktigt i länder som USA där straffen är mycket långa; intagna upplever längre perioder av avskärmning från samhället vilket gör det ännu svårare för dem att anpassa sig till livet i frihet. Detta gör det extra viktigt för dem att etablera sociala nätverk som kan bistå med positivt socialt stöd samt hjälp med praktiska faktorer som arbete och bostad för att underlätta övergången från anstalt till vardag (Nhan, Bowen & Polzer 2017:3; Yamatani & Spjeldnes 2011:59).

Ett av de upplevda problemen i USA är att programmen inte ligger under någon enhetlig organisation vilket försvårar deltagande om det inte finns någon tidigare kännedom om hur systemet fungerar (Costopoulos, Plewinski, Monaghan & Edkins 2017:304; Nhan, Bowen & Polzer 2017:2). Det är svårt för de intagna att delta i något som de inte vet finns men genom att införa någon form av obligatoriskt informationsmöte skulle detta problem kunna minimeras.

Ytterligare problem finns i det amerikanska synsättet på fångar och fängelser där långa straff prioriteras före rehabilitering; ett synsätt som inte anammats av de länder som har lägre nivåer av återfall (Byrne & Hummer 2005:80). Grundlig förändring i systemet och tankesättet krävs för att kunna implementera åtgärder som har vetenskapligt bevisade brottsänkande resultat.

En förutsättning för framgången av övergångsprogram är att de sköts av en enhetlig organisation som de intagna inte måste söka upp själva. Här besitter Kriminalvården rätt

förutsättningar för framgång genom att arbeta in deltagande i ett övergångsprogram i verkställighetsplanen tillsammans med frivården som ansvarar för icke-frihetsberövande påföljder. Genom att utöka ansvaret på frivården, som idag mest ligger i kontroll och övervakning (se SFS 1998:642), till att även erbjuda övergångsprogram ökar sannolikheten för ett lyckat återfallspreventivt arbete. Ytterligare ett alternativ är ändra upplägget på existerande programmet Krami till att även innefatta utslussningsverksamhet.

Övergången från anstalt är ett viktig led i det återfallspreventiva arbetet som det måste läggas mer fokus på. I min analys ser jag att programmen kan bidra med positivt socialt stöd men även stärka chanserna för framgångsrik rollsorti.

5.4.3. Rollsorti

Både internationella (Koppel & Skolnick 2017) och svenska (Håkansson & Berglund 2009) studier har påvisat de ökade riskerna för missbrukare att återfalla i brott. I svensk kriminalvård dokumenteras missbruk sedan början av 2000-talet med Addiction Severity Index (ASI) för att ta reda på hur omfattande missbruksproblematik de intagna har (Håkansson & Berglund 2009:9). Placeringen av intagna med missbruksproblematik sker på någon av de fem behandlingsprogram utvecklade för att hantera missbruk (Kriminalvården 2018d). Fyra av dessa program är baserade på KBT-terapi och ska hjälpa de intagna med att ändra sitt beteende och sina tankebanor (Bäckström & Björklund 2008:8; Giertsen 2012:595; Kriminalvården 2018d). KBT-terapi har även som mål att lära de intagna att själva ta ansvar för sina liv och stöd för dess effekter på återfall finns i forskningen (Lardén 2014:16; Sarnecki & Sivertsson 2009:6). Om individen tränas till att tänka om och agera annorlunda utifrån nya beteendemönster finns det alltså större chans för lyckad återanpassning.

I Norge tillämpas liknande metoder för att hantera missbruksproblematik. I Giertsens (2012) studie undersöks drogpolicyn i norska fängelser som tillämpar kortare fängelsestraff jämfört med i Sverige. Möjligheterna att genomgå behandlingsprogram är begränsade på grund av korta strafftider och istället erbjuds program baserade på KBT-terapi för att få de intagna att ändra sina tankebanor och motivera dem att söka hjälp när de kommer ut från fängelset (ibid.:589, 595). KBT-baserade program erbjuds även på svenska anstalter för intagna med kriminella livsstilar som behöver lära sig att tänka i andra banor (Kriminalvården 2018d).

Kriminalvårdens egna undersökning av programmen för behandling av kriminella attityder visade inte några positiva effekter (Bäckström & Björklund 2008:6). En amerikansk studie (Moore 2011:iv) använde andra mätverktyg och fick motsatt resultat. Detta skulle

kunna tyda på att de mätinstrument som användes i Kriminalvårdens studie saknar validitet (Bäckström & Björklund 2008:6). I min analys har jag identifierat ytterligare en möjlig förklaring som kan ligga i att processen av rollutträdande inte genomgått på ett adekvat vis. Ebaugh (1988:34) beskrev fyra punkter för möjligt rollutträdande med tvivel om rolltillhörighet och utforskande av nya roller som de två första. Om individerna i programmet inte erbjuds möjligheter till att utforska nya roller kan detta vara skälet till att de kriminella attityderna var oförändrade. Likaså kan förklaringen även finnas i avsaknaden av vändpunkter (ibid.). I kapitel 5.4.2. *Vändpunkter* beskrivs dessa som processer som ofta bestod av flera vändpunkter innan en faktisk förändring skedde. Vid avsaknad av konkreta möjligheter till att skära bort sin gamla identitet kan inte heller den nya skapas (Keogh 2014:24) Slutligen kan förklaringen även finnas i den fjärde punkten om skapandet av ny identitet (Ebaugh 1988:34). Om de intagna inte lyckats avskärma sig från sina tidigare identiteter kan även detta vara en förklaring till det negativa utfallet.

5.5. Riskfaktorer

För ett lyckat återfallspreventivt arbete måste eventuella riskfaktorer redas ut. Riskfaktorer är de egenskaper som intagna besitter som signalerar en förhöjd risk för att återfalla i brott. Dessa faktorer bestämmer bland annat vilken säkerhetsklassificeringen intagna bör hamna på och är en av de grundpelare som ligger till grund för Kriminalvårdens verksamhet.

För att framgångsrikt kunna identifiera riskfaktorer bör arbetet fokusera kring RNR-principerna (Risk Need and Responsivity) som undersöker vem som behöver behandlas, vad som ska behandlas och hur det ska behandlas (Lidman & Hellberg 2008a:8f; Lidman & Hellberg 2008b:9). En mängd olika typer av riskbedömningar utförs inom Kriminalvården med riskbedömningschecklistor som PLC-R (Psychopathy Checklist—revised) och SARA (Spousal Assault Risk Assessment Guide) som sammanställer information om vilka stödinsatser som behövs för att den intagna inte ska återfalla i brott (Haggård 2007:6f).

Den grundläggande principen för identifiering av riskfaktorer är att åtgärder ska fokuseras på de individer som har högst risk för återfall (Dernevik, Grann, Långström & Rosendahl 2013:8). Behandlingsprogram är utformade efter låg, medel eller hög risk för återfall och det är viktigt att separera dessa tre grupper från varandra (Dernevik, Grann, Långström & Rosendahl 2013:8; Lidman & Hellberg 2008a:9). Detta för att individer med låg risk inte ska börja ta efter de med hög risk och avvika mer. Högriskintagna är också svårare att behandla och kräver särskilda metoder eftersom de har låg motivation till att förändras och ofta uppvisar störande beteende (Danielsson, Ivarsson, Lundgren & Lardén

2016:4). Det är möjligt att individer med hög risk för återfall har högre förankring till sin identitet som kriminella och därför är det svårt för dem att anamma en ny. Den kriminella livsbanan är allt för rotad inom dem och kräver mer och längre insatser för att vändas. Individer med låg risk har inte samma nivå av förankring i den kriminella livsbanan men genom att blanda dessa två grupper kan den ena gruppen påverka den andra. I detta fall blir högriskindividerna en form av icke önskvärda sociala band för de med låg risk som påverkar dem till att leva vidare i sin kriminella livsbana.

Riskenivå är också en metod för att matcha de intagna till rätt behandlingsprogram, vilket är avgörande för programmets effektivitet (Lidman & Hellberg 2008b:8). Enligt Lidman & Hellbergs (2008a:5, 19) utvärdering av matchningen till program kunde de konstatera att det fanns stora variationer i hur anstalterna arbetade med riskfaktorer. Det fanns även skillnader i uppmätt riskenivå beroende på vilket riskverktyg som användes; verktyget SARA har en tendens att uppmäta högre nivå av risk jämfört med Kriminalvårdens allmänna riskverktyg (ibid.:23). Här finns det en stor risk att individers riskenivå överskattas och det går inte att utesluta att lågriskindivider matchats in till program de egentligen inte bör delta i. Detta medför en risk för ökat kriminellt beteende och programavbrott; ett icke önskvärt resultat då programavbrott är ytterligare en riskfaktor för kriminalitet (Danielsson, Ivarsson, Lundgren & Lardén 2016:4).

Den typiske avhopparen är en ung man som är arbetslös, lågutbildad, tillhör en etnisk minoritet och har ofta en historia om upprepad brottslighet bakom sig (ibid.). Dessa faktorer har även identifierats som riskfaktorer för brott i andra studier (Danielsson, Ivarsson, Lundgren & Lardén 2016:2; Edberg, Sturup & Kristiansson 2008:8; Håkansson & Berglund 2009:22; Shaivitz 2015:2; Young 2002:11, 65). Flera av dessa faktorer är helt statiska, som ålder och kön, och går inte att ändra på. Däremot kan de, i kombination med ett tidigare kriminellt förflutet, ge en indikation på att upphovet till kriminalitet ligger längre bak i livsbanan. Även låg socioekonomisk status är en semi-statisk faktor som i praktiken är mycket svår att rubba på. Däremot kan vissa av effekterna av en låg socioekonomisk status förbättras genom att erbjuda de intagna möjligheter till stabila inkomstkällor. Danielsson, Ivarsson, Lundgren och Lardén (2016:2) menar att arbetslösa individer är särskilt utsatta för att falla tillbaka i kriminella banor; därför bör de prioriteras i återfallsarbetet.

Oftast har inte intagna bara problematik inom ett område utan visar upp flera riskfaktorer. Kriminalvården måste därför ta hänsyn till flera olika faktorer i sina bedömningar för att få en bra helhetsbild över problematiken (Dernevik, Grann, Långström & Rosendahl 2013:6). Det räcker inte med att behandla för en riskfaktor om det finns ytterligare

faktorer som inverkar negativt på de intagna. Svårigheten här blir att få med alla risker på ett heltäckande vis och faktorer som missbruk och beroende bör alltid utredas i samband med andra riskbedömningar (Danielsson, Ivarsson, Lundgren & Lardén 2016:2). Detta kan också ligga till grund för misslyckade behandlingsförsök med intagna som haft oidentifierade missbruksproblem och därför inte svarar på behandlingen lika bra. Om behandlingen inte fångar upp samtliga bakomliggande problem så har inte den intagna rätt förutsättningar för att kunna släppa sin tidigare identitet. Rollsortin uteblir då eftersom den intagna aldrig nått en konkret vändpunkt som hjälper i övergången till en ny roll.

6. Sammanfattande diskussion

Syftet med denna studie var att undersöka hur forskningen inom ämnet återfall bland intagna på anstalt ser ut och ifall Kriminalvårdens arbetsmetoder är förenliga med resultaten.

Fängelsevistelser är skadliga då de avskärmar de intagna från samhället och begränsar deras möjligheter i att delta i konventionella aktiviteter. Detta är ett dilemma eftersom vi låser in människor på anstalter trots att vi vet om fängelsets skadliga effekter. Svenska anstalter har tyngdpunkten i den rehabiliterande modellen men drag från den tidigare tillämpade inlåsningensmodellen finns ändå kvar. Dömda kriminella ska förhindras från att återfalla i brott, men samtidigt har de en skuld till samhället som de måste betala genom att avtjäna tid i fängelse. Likaså har staten ett ansvar att hålla farliga människor i förvar tills de upphör med att vara en fara för allmänheten.

Vistelsen på anstalt är belagd med stigma från omgivningen som ser ner på före detta intagna och håller dem ute från sociala sammanhang. Den bästa metoden för att minska återfall ligger i att inte isolera människor från resten av samhället över huvud taget, men de människor som har blivit isolerade behöver hjälp med att få bort stämpeln på sig som kriminella. Det är svårt att på egen hand ta sig ur kriminella livsbanor.

Behandlingsprogram baserad på KBT-terapi dominerar inom Kriminalvården och finner stöd i vetenskapliga skrifter. Likaså har riskbedömningar en avgörande roll i hur lyckad återanpassningen blir. Utförandet av dessa varierar dock mellan anstalterna och Kriminalvården står inför en utmaning utveckla en enhetlig arbetsmetod.

Forskningen visar dock att det troligtvis inte är dessa program som är mest avgörande för lyckad återanpassning. Att ha fast anställning, permanent boende och positivt socialt stöd är, i det långa loppet, det som har bäst resultat. Dessa åtgärder kan verka vara irrelevanta för våldsbrottslingar – kopplingen mellan olika typer av våldsbrott och fast anställning är inte särskilt uppenbar – men det är främst tiden på anstalt som ökar risken för återfall snarare än brottet i sig. Brottet är också ofta sammanfogat med en kriminell livsstil och står inte som en separat isolerad händelse, även om exempel på detta finns. Det kan därför verka som att vissa av åtgärderna inte borde vara verksamma för denna målgrupp, men eftersom åtgärderna är ute efter att åtgärda symptomen och konsekvenserna av brott så har de ändå påvisad återfallsminskande effekt.

Implementeringen av vissa av dessa åtgärder kan dock ligga på flera plan än Kriminalvården. Arbetsgivande insatser skulle kanske vara effektivare om de överläts till frivården, kommunerna eller socialtjänsten. Olika tjänster som hjälper de intagna med övergången från fängelse till frivård har också god potential genom att erbjuda ett nytt socialt

nätverk som kan bistå med hjälp på flera punkter. Det är dock viktigt att dessa insatser vävs samman och genomförs enhetligt för att inte riskera en krånglig, utdragen och byråkratiserad process som riskerar att dämpa de intagnas motivation till förändring. Verkställighetsplanen är ett viktigt redskap som måste utvecklas kontinuerligt och har god förmåga att vägleda de intagna genom arbetet mot återfall. Det är tydligt att de intagna behöver stöd under hela fängelsevistelsen men även långt efter frigivning. Därför kan inte arbetet mot återfall upphöra när de intagna släpps då övergången till samhället är den mest kritiska punkten.

Att mäta nivån av återfall är i grunden en metod för att avgöra hur pass väl våra anstalter lyckas med att rehabilitera de intagna och förbereda dem för livet i samhället igen (Larkin 2002:2; Young 2002:144). Det är, trots sitt flitiga användande, svårt att mäta återfall eftersom det inte finns ett standardiserat mätinstrument. Inom Kriminalvården är återfall de brott som sker inom tre år efter avslutad verkställighet; en vanlig definition av återfall, men långt ifrån standard. Detta gör att det blir svårt att utföra några jämförelser och hur vet vi då att det faktiskt är lyckat? Eftersom officiella data om återfall är känsliga för förändringar i policy kanske den måste kompletteras med ytterligare källor för att ge en mer korrekt bild av verkligheten.

Definitionen av återfall är oftast inte så enkel som uppdelningen återfall/ej återfall och kan gynnas av en bredare definition som införlivar gråskalor. Kanske vore det bra att även undersöka huruvida individerna i sig faktiskt genomgår en förändring och ifall de har en genuin vilja till att förändras. I min analys framkom det att upphörande av brott är en process vilket inte avspeglas i återfallsstatistiken. En individ kan ha levt med viljan att förändras men pga. yttre omständigheter inte lyckats. Att enbart förlita sig på statistiken om återfall berättar inte hela sanningen och kan omöjligt beskriva de processer som leder till ett upphörande med brott.

En implikation för denna studie är att den undersökta datan vid flera tillfällen var något gammal; tjugo år gamla studier var inte ovanligt vilket kan försvåra analysen. Likaså är studier från en kontext inte alltid överförbara till en annan, vilket försvårar jämförelse mellan olika länder. Det intressanta med sammankopplandet av de äldre och nyare studierna är dock att de inte skiljer sig särskilt mycket i utformande och slutsats. Problematiken ligger snarare i implementeringen eftersom kriminalvård regleras utifrån rådande rättspraxis som inte alltid följer vetenskapliga linjer. Detta är särskilt tydligt i de kontext som förespråkar inlåsningsmodellen som haft stora, och ibland förödande, konsekvenser för rättssystemet.

Denna studie gjordes som en systematisk forskningsöversikt och det är viktigt att framföra att valet av metod inverkar på det slutgiltiga resultatet. Med andra ingångar hade

resultatet säkerligen kunnat se annorlunda ut och val av databaser samt sökord har påverkat utfallet av data i sökningen. Det är även viktigt att påpeka att bortfall av relevant data kan ha skett vid den initiala sökningen i databaserna där $n = 73$ resultat filtrerades bort redan i första filtreringen; många av dessa resultat föll bort för att de inte hade fulltext eller pga. att länkarna var brutna. Ett annorlunda utfall vid min egna sökning hade även det kunnat påverka resultatet med vilka data som låg till grund för analysen. Med andra kriterier för sökningen hade den data som genererats eventuellt fokuserat på andra faktorer, t.ex. studier om gängaktivitet på fängelser, medicinsk behandling mot missbruk samt fler studier om religionens inverkan på intagna på anstalt. I mitt utfall behandlades dessa frågor väldigt lite, eller inte alls. Andra valda teorier i teoriramen hade också kunnat bidra med annorlunda utfall. Rutinaktivitetsteorin övervägdes i teoriramen, men eftersom detta perspektiv var marginellt i mina data valdes den bort till förmån för mer allmänt förekommande teorier.

Det är tydligt att diskussionen inom Kriminalvården cirkulerar runt återfall och prevention trots att Kriminalvården är det sista ledet i brottslighetens bana; efter de misslyckade sociala och polisiära aktionerna kommer Kriminalvården in med tankar om att förhindra framtida brott – märkligt och motsägelsefullt. Insatser för att förhindra brott måste implementeras tidigt på livsbanan för att brott över huvud taget inte ska ske – där ligger den *verkliga* brottspreventionen. Det Kriminalvården kan göra är att minska effekterna av brott och de negativa konsekvenserna som de intagna lever med pga. sin brottsliga bana. Den verkliga brottspreventionen däremot, är insatser som måste ske på andra håll.

7. Referenser

- Bushway, Shawn D. Apel, Robert. 2012. A Signaling Perspective on Employment-Based Reentry Programming: Training Completion as a Desistance Signal. *American Society of Criminology* 11 (1): 21-50. DOI:10.1111/j.1745-9133.2012.00786.x.
- Bäckström, Martin. Björklund, Fredrik. 2008. *Mätning av implicita kriminella attityder vid behandlingsutvärdering*. Projektnummer: 2008:40. Norrköping: Kriminalvården.
- Byrne, James M. Hummer, Don. 2005. Thinking Globally, Acting Locally: Applying International Trends to Reentry Partnerships in the United States. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*. 29:1. 79-96, DOI: 10.1080/01924036.2005.9678733
- Carlsson, Christoffer & Sarnecki, Jerzy 2016. *An introduction to life-course criminology*. Los Angeles: Sage
- Clevenger, Tammy Jo. 2014. *Correction Officers' Leadership Styles and Inmate Motivation for Jail-Based Treatment*. Diss., University of Phoenix. UMI: 3583233, 2014. ProQuest LCC (Hämtad 17-12-12).
- Costopoulos, Julie S. Plewinski, Amy M. Monaghan, Patricia, L. Edkins, Vanessa A. 2017. The impact of US Government assistance on recidivism. *Criminal Behaviour and Mental Health*. 27: 303-311. DOI: 10.1002/cbm.1997
- Danielsson, Maria. Ivarsson, David. Lundgren, Mikael. Lardén, Martin. 2016. *Idap-självskattningars och bakgrundsvariablers betydelse för programavbrott och återfall i brott*. Norrköping: Kriminalvården.
- Denscombe, Martyn. 2016. Systematisk forskningsöversikt. I Martyn Denscombe *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3., rev. och uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur, 193-209
- Ebaugh, Helen Rose Fuchs 1988. *Becoming an ex: the process of role exit*. Chicago: Univ. of Chicago Pr.
- Giertsen, Hedda. 2012. Policy on drugs in Norwegian prisons: Increased control, answers to poverties and looking for a life after release. *Nordic Studies of Alcohol and Drugs*. 29 (6): 589-604. DOI: 10.2478/v10199-012-0049-0
- Gough, David, Oliver, Sandy & Thomas, James (red.). 2012. *An introduction to systematic reviews*. Los Angeles, Ca.: SAGE
- Haggård, Ulrika. 2007. *Livstidsdömda. En kohortstudie av livstidsdömda under åren 1965-2007 med fokus på risk- och skyddsfaktorer för intra-institutionellt våld samt återfall i brott efter frigivning*. Projektnummer 2007:14. Norrköping: Kriminalvården.
- Håkansson, Anders. & Berglund, Mats. 2009. *Dödlighet och återkomst till kriminalvård hos kriminalvårdsklienter med missbruk*. Projektnummer: 2009:120. Norrköping: Kriminalvården.
- Johnson, Byron R. Larson, David B. Pitts, Timothy C. 1997. Religious programs, institutional adjustment, and recidivism among former inmates in prison fellowship. *Justice Quarterly* 5 (1): 145-166.
- Justitiedepartementet. 2016. *Regleringsbrev för budgetår 2017 avseende Kriminalvården*. Ju2016/08896/LP Ju2016/03379/KRIM. Stockholm.
- Keogh, John T. 2012. *Social support during former inmate reentry: qualitative network analysis*. Diss., M.A., Massachusetts School of Professional Psychology. UMI: 3643894, 2012. ProQuest LCC (Hämtad 17-12-12).
- King, Matthew Thomas. 2009. *In-Prison Education and Recidivism: A Narrative Inquiry on the Impact of In-Prison Education on Former Inmates in the State of Texas*. Diss., University of Texas at Dallas. UMI: 3375955, 2009. ProQuest LCC (Hämtad 17-12-12).

- Kriminalvården. 2007. "Bättre ut" *Kriminalvårdens vision och värdegrund*. Norrköping: Kriminalvården.
- Kriminalvården. 2016. *Kriminalvårdens strategi för FoU 2016–2020*. Norrköping: Kriminalvården.
- Kriminalvården. 2017. *Arbetsordning för Kriminalvården*. Norrköping: Kriminalvården.
- Kriminalvården. 2018a. *Forskning och statistik*. <https://www.kriminalvarden.se/forskning-och-statistik> (Hämtad 2018-01-04)
- Kriminalvården. 2018b. *Verkställighetsplan*. <https://www.kriminalvarden.se/fangelse-frivard-och-hakte/verkstallighetsplan/> (Hämtad 2018-01-28)
- Kriminalvården. 2018c. *Andlig vård*. <https://www.kriminalvarden.se/behandling-och-vard/andlig-vard/> (Hämtad 2018-02-13)
- Kriminalvården. 2018d. *Missbruk och beroende*. <https://www.kriminalvarden.se/behandling-och-vard/behandlingsprogram/missbruk-och-beroende/> (Hämtad 2018-02-17)
- Kriminalvården 2018e. *Anstalt*. <https://www.kriminalvarden.se/forskning-och-statistik/statistik-och-fakta/anstalt/> (Hämtad 2018-02-19)
- Kriminalvården 2018f. *Återfall*. <https://www.kriminalvarden.se/forskning-och-statistik/statistik-och-fakta/aterfall/> (Hämtad 2018-02-19)
- Kriminalvården 2018g. *Säkerhetsklass*. <https://www.kriminalvarden.se/fangelse-frivard-och-hakte/fangelse/sakerhetsklass/> (Hämtad 2018-02-22)
- Laub, John H. & Sampson, Robert J. (2003). *Shared beginnings, divergent lives: delinquent boys to age 70*. Cambridge, MA: Harvard University Press
- Lardén, Martin. 2014. *Utvärdering av Kriminalvårdens behandlingsprogram*. Norrköping: Kriminalvården.
- Larkin, Richard Arlen. 2001. *Recidivism and the Investigation of Prisoners Who Have Successfully Reentered American Society*. Diss., Saybrook Graduate and Research Center. UMI: 3039009. *ProQuest LCC* (Hämtad 17-12-12).
- Lidman, Diana. & Hellberg, Carola. 2008a. *Matchningen av klienter till IDAP: Våld i nära relationer och sexualbrott*. Norrköping: Kriminalvården.
- Lidman, Diana. & Hellberg, Carola. 2008b. *Matchningen av klienter till ROS: Våld i nära relationer och sexualbrott*. Norrköping: Kriminalvården.
- Lilly, J. Robert, Cullen, Francis T. & Ball, Richard A. (2007). *Criminological theory: context and consequences*. 4. ed. Thousand Oaks: SAGE
- McLaughlin, Eugene & Muncie, John. (red.). 2013. *The Sage dictionary of criminology*. 3rd ed. London: SAGE
- Molero, Yasmina. Forsman, Mats. & Långström, Niklas. 2014. *Återfall som effektmått*. Projektnummer 2014–275. Norrköping: Kriminalvården.
- Moore, Mitchell Jay. 2011. *Examining Participants' Motivation to Change in Residential Drug Abuse Program Graduates: Comparing "Stages of Change" Assessment Data with Post-Release Status*. Diss., University of Minnesota. UMI: 3457107, 2011. *ProQuest LCC* (Hämtad 17-12-12).
- Nhan, Johnny. Bowen, Kendra. Polzer, Katherine. 2017. The reentry labyrinth: The anatomy of a reentry services network. *Journal of Offender Rehabilitation*. 56:1, 1-19, DOI: 10.1080/10509674.2016.1257533
- Nordén, Elisabeth. Fors, Axel. Damsten, Mikaela. 2013. *Utvärdering av Krami för brottsdömda i Kriminalvården – En arbetsmarknadsinsats för att minska arbetslöshet och återfall i brott*. Norrköping: Kriminalvården.
- Owens Jr, Carl D. 2009. Social Symbols, Stigma and the Labor Market Experiences of Former Prisoners. *The Journal of Correctional Education*. 60 (4): 316-342.
- Polisen. 2018. *Våldsbrott – Lagar och fakta*. <https://polisen.se/Lagar-och-regler/Om-olika-brott/Valdsbrott/> (Hämtad 2018-02-19)

- Rydén-Lodi, Birgitta. Stattin, Håkan. af Klinteberg, Britt. 2005. *Återfallsförbrytare – vilka var de? Några bakgrundsfaktorer inverkan på återfall i brott*. Rapport 16. Norrköping: Kriminalvården.
- Salaam, Abeeb Olufemi. 2013 Locked Up but Shouldn't Be Forgotten: Basic Educational Training and Career Placement as Potential Tools for the Reintegration and Rehabilitation of Former Prisoners in Nigeria. *Journal of Offender Rehabilitation*. 52 (6): 438-450. DOI: 10.1080/10509674.2013.813618
- Sarnecki, Jerzy (2009). *Introduktion till kriminologi*. 2., [uppdaterade och utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Sarnecki, Jerzy. & Sivertsson, Fredrik. 2009. *Att bryta en kriminell livsstil: Livshistorier från "The Stockholm Life-Course Project"*. Projektnummer: 2009:99. Norrköping: Kriminalvården.
- Shaivitz, Michelle D. 2015. *Prisoner Reentry: Making Ex-prisoners into Citizens: Creating an Inmate Reentry Program in a Local Jail Setting, Implications for Outreach, External Service, and Recidivism; The Impact of Employing a Recidivism Associate on Successful Community Reintegration*. Diss., Wilmington University. UMI: 3702532. ProQuest LCC (Hämtad 17-12-12).
- Skardhammar, Torbjørn. Telle, Kjetil. 2012. Post-Release Employment and Recidivism in Norway. *J Quant Criminol* 28: 629-649. DOI 10.1007/s10940-012-9166-x SFS 2007:1172. *Förordning med instruktion för Kriminalvården*.
- Teeter, Christian B. 2010. *Community College Education for the Incarcerated: The Provision of Access, Persistence and Social Capital*. Diss., University of Southern Carolina. UMI: 3403764, 2010. ProQuest LCC (Hämtad 17-12-12).
- White, Ann D. 1977. Work Release in North Carolina – A Program That Works! *Law and Contemporary Problems* 41 (1): 230-251.
- Yamatani, Hide. Spjeldnes, Solveig. 2011. Saving Our Criminal Justice System: The Efficacy of a Collaborative Social Service. *Social Work*. 56 (1): 53-61.
- Young, Colletta G. 2002. *Voluntary Educational Program Participation, Personality Characteristics, and the Recidivism of Federal felons*. Diss., Gonzaga University. UMI: 3077034, 2002. ProQuest LCC (Hämtad 17-12-12).
- Zweig, Janine. Yahner, Jennifer. Redcross, Cindy. 2011. For whom does a transitional jobs program work? Examining the recidivism effects of the Center for Employment Opportunities program on former prisoners at high, medium, and low risk of reoffending. *American Society of Criminology* 10 (4): 945-972. DOI:10.1111/j.1745-9133.2011.00767.x

Bilaga 1

Följande sökmallar baserades på Denscombe (2016) och användes i sökningen och bearbetningen av data.

Sökmall för Kriminalvården

Punkt	Utvunna data	Kommentarer
Författare		
Publiceringsår		
Projektets titel		
Ämne		
Syfte med studien		
Relevans för uppsatsämnet		
Forskningsdesign		
Datainsamlingsmetoder		
Urval och urvalstekniker		
Faktorer i analysen		
Dataanalys: kvalitetskontroll och resultat		
Resultat		
Rekommendationer/slutsatser		
Utvärdering av fynden		

Sökmall för övriga databaser

Punkt	Utvunna data	Kommentarer
Författare		
Publiceringsår		
Projektets titel		
Relevans för uppsatsämnet		
Finansiärer/sponsorer		
Plats där forskningen genomfördes		
Forskningens målsättning		
Forskningsdesign		
Datainsamlingsmetoder		
Forskningspopulation		
Urvalstekniker		
Faktorer/variabler i analysen		
Tekniker för dataanalys		
Kvalitetskontroll: vidtagna åtgärder för att garantera kvaliteten och undvika fel i data		
Resultat		
Rekommendationer/slutsatser		
Utvärdering av fynden		

Bilaga 2

Genomförda sökningar i de olika databaserna.

Criminal Justice Database

Sökord och sökbegrepp	Resultat	Notering
Recidivism	5'899	På tok för mycket. Sökningen smalnades ner genom att lägga på ytterliggare begrepp.
Recidivism + prison	1'893	
Recidivism + prison + inmates	547	
Recidivism + prison + inmates + reoffending	19	Något snålt. Närmare granskning behövs för att avgöra källornas relevans för ämnet.
Recidivism + inmates + released	166	Följade sökningar gjordes genom att kombinera olika relevanta begrepp för att se hur många resultat de skulle generera.
Recidivism + inmates + released from prison	102	
Recidivism + after prison release	189	
Recidivism + former + inmates	42	Rimlig mängd att genomsöka i 4 olika databaser (ca 160 resultat kombinerat).

Criminology collection

Sökord och sökbegrepp	Resultat	Notering
Recidivism	15'036	
Recidivism + prison	4'697	
Recidivism + prison + inmates	2'024	
Recidivism + prison + inmates + reoffending	63	
Recidivism + inmates + released	822	
Recidivism + inmates + released from prison	479	
Recidivism + after prison release	692	
Recidivism + former + inmates	128	

National Criminal Justice Reference Service (NCJRS) Abstracts Database

Sökord och sökbegrepp	Resultat	Notering
Recidivism	9'137	
Recidivism + prison	2'804	
Recidivism + prison + inmates	1'477	
Recidivism + prison + inmates + reoffending	44	
Recidivism + inmates + released	656	
Recidivism + inmates + released from prison	377	
Recidivism + after prison release	503	
Recidivism + former + inmates	86	

ProQuest Social Sciences

Sökord och sökbegrepp	Resultat	Notering
Recidivism	27'935	
Recidivism + prison	6'904	
Recidivism + prison + inmates	2'096	
Recidivism + prison + inmates + reoffending	67	
Recidivism + inmates + released	600	
Recidivism + inmates + released from prison	349	
Recidivism + after prison release	824	
Recidivism + former + inmates	198	